

1

ג. להזכירנו מעמד הר סיני, שנאמר בו וקול השופר חזק מאד, ונקבל על עצמנו מה שקבלו אבותינו על עצמנו באמרום נעשה ונשמע.

5 פסוקים מאן

3

ואמר לפני בראש השנה מלקיות וקרונות ושפורות. מלקיות - פדי שמלקיותי עליכם, וקרונות - פדי שיעלה וקרונותי לפני לטובה, ובמה - בשופר. אמר נבי אברה: למה תוקעין בשופר של איל? - אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, פדי שאזכור לכם עציבת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם פאילו עקדתם עצמכם לפני.

מכאן נראה שהיה זה

4

בראש השנה כל באי טולס שבדין לפני כפי מרון. מפרש בגמ': [שנאמר הולך וכו']. מפרש בגמ': והי' הולך וזאת יחד (גם ומכין אל כל מעשיהם וירם לשאל למה חסד נהן ברי' יותר מכבארי ימים ובשלחם שאל דברים הייט הכולה ופירות האלון ומס לו חסד צומט נהן כדומה' גמ' דפסח וזן 10. טעמה הוא ועלם זמן פירות האלון ומן זמן נשתי טיה אלל חסד למהאז נהן ברי' יותר מכבארי ימים ותיזון דבר זה למט מונדסטן במטיקתא [מקרא' ב' נכס רבי אליעזר כפסוק וימטה באלל ככלל השולל ופי' זה זה דמיון במורח דרבי אליעזר לומר כפי' נכרש העולם על גמר כדמיון קח חזקין דלמט הוללן שט עמרי העולם ככלל כיום ש' והייט כולל כפי' ונרמקן נו החס נפשיקוח ככלל חומר בר' יצחק חסד הוללן שטה ולמטה עלה כחמשה טיה כתיבת עם ואלל' השבת בשלש כס זמיר בר' נילו בר' ריקו בר' עשאו גולס בו' ורק בו כמנה במ' הכיבו לון מין כפי' עיה לטובה נפשי' קח כולל עשרה נהן כפי' עשרה אלל בייטום חסד ט הרב' זה סימן לכפך כס טעמות לפי ברין כיום זה וילח בייטום ק טיזין כפך להיות טעמים לפני ברין כיום זה וילחן ברמס וכל זה למט עמרי חסדי כחמד לחסד ומכין כמד למה חסד נהן ברי' יותר מכבארי ימים ואלל בשלש ימים חסד הוא וילחן שט חסד. והו' מילחן כיון על יצחק חסד קאמרין אלל כפי' כאלל חסד בריה כחול חסד

עיקר השופר לעורר רחמים בזכות התורה דאיתא¹⁸ עלה במחשבה לברוא במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים ושיתף עמה מדת הרחמים. זה התורה דאיתא¹⁹ מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו. והקב"ה בחסדו נתן לנו התורה שנוכה לדעת ועל ידי זה מרחם עלינו.

למה נראה שיהיה זה

5

זהנה בריה הוא כעין חידוש בריאה, זה היום תחילת מעשיך וזכרון ליום ראשון. והגיד כי אבי אדמו"ר וצללה"ה שענין השופר הוא הפחת רוח חיים חדשים בלב ישראל, כמו שהי' בתחילת הבריאה שכתוב ויפת באפיו נשמת חיים, והו' שבספרי (פ' בהעלותך) שהקב"ה הוא התוקע, היינו שחיות חדשה מפי הקב"ה בתלבשת בתקועה ועי' השופר מועיל אפי' למי שכבר ללחם ונאבדו היותו ממנו לגמרי, אם עכ"פ הוא יודע ומבין למצבו כי ברע הוא ומתאמץ להשיג חיים חדשים. וזכה לחיים חדשים, וכקטן שגולל דמיון

למה נראה שיהיה זה

6

הביאור בזה, כי יסוד ושושן ר"ה הוא כמ"ד זה היום תחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון, וכדאיתא מהארז"ל אשר בכל שנה ושנה כל הדברים חוזרין לקדמותן וברי' מתחדשת הבריאה ומתהווים שוב כל הענינים שהיו במעשה בראשית עם כל סדר הדרומיטא והנסירה כיל"ח, כי כל שנה היא יחידה מיוחדת/בבריאה, ובריאת העולם מחדש, וכהא דאיתא באוה"ח הקי' כפרשת בראשית, שכל הבריאה לא נבראה אלא לששה ימים, ורק ככח השבת יש התחדשות הבריאה לששה ימים שאח"כ, כן יש בכל ראש השנה כחי' התחדשות הבריאה וחידוש מלכותו ית'.

ולפי' מכאן ענין המשפט והדין ברי' דמאחר שהיום הרע עולם פי' שהוא יום חידוש הבריאה, ע"כ יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, יש דיון למעלה אם ממלא על ידם היעוד והמטרה שיעור הכוונת ית' בבריאת העולם ע"פ סודות הבריאה הידועים אליו ית'ש, והאם הטוב שבעולם מתגבר על הרע, או ח"ו להיפך שהכל מתנהג נגד הכוונה העליונה, שאז אין צורך בו, ועומק הדין הזה כדאי שייך ביחס לכל היצורים, אפי' אלו שאין להם בחירה, האם נגרמה על ידם התקרבות להכוונה העליונה שבבריאה או לא, וכמו שמצינו בדור המבול שנמחה כל היקום, גם אלו שאין להם בחירה, ואף הארמה נמחתה עד ג' טפחים 2 כי עד שם התפשט הפגם, דע"פ סודות הבריאה הידועים להכורא ית' יש לכל נאצל ונברא נוצר ונעשה לכל פרט ופרט מהבריאה כפי' תפקיד ויעוד משלו בתוך כל המטרה הכללית של הבריאה, אשר כלאו הכי לא הי' נברא, וכמ"כ (ישעי' מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וע"כ בהתחדשות הבריאה יש דיון אם נצרך הפרט הזה גם לשנה החדשה, אם מילא את יעודו ותפקידו או שהוא מיותר ואין צורך בו, והדיון הזה הוא על כל באי עולם והמון כריות לאין תכלית, מי לא נפקד כהיום הזה, וגם על צבא מרום הדין הזה, שגם הם ככלל הבריאה ונידונין אם הם נחוצים למטרה

הן א מה נראה שיהיה זה

8

העליונה או שיתבטלו, אמנם באופן מיוחד הדין הוא על כעלי הבחירה, כיון שהם נשמת הבריאה, וכידם לשנות את חשבונם ע"י שעושים תשובה ומקבלים עליהם למלא תפקידם ויעודם מכאן ואילך, ע"י משתנה גור דינם לטובה, כי א' עורך דין בוחן לבכות כיום דין.

ומכיון שיום זה הוא התחדשות הבריאה יש בו עוד פרט עיקרי, שהיות שכל הבריאה היא בשביל ישראל וכמאחז"ל (בר"ר א) לא נברא העולם אלא בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית, ואם לא בריית יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתו, הרי ביום התחדשות הבריאה מתחדשת בכל שנה כריתת הכרית שבין קוב"ה וישראל להיוחס עם הנובחר ע"י החוה"ק, וכן מרומז בפסוק אתם נצבים היום כלכם לפני ה"א וגו' לעברך בברית ה"א, דאיתא בספ"ה היום רמו ליומא דדינא בו אתם נצבים כלכם לפני ה"א לדין, היום הזה הוא יום לעברך בברית, יום כריתת ברית מחדש, שזה קיום הבריאה, וזה עיצומו של חג להכתיר מלכותו ית' עלינו מחדש, וכמ"ד בווה"ק כפי' בו נש לאמלוכי לקוב"ה על כל אבר ואבר דילי', ועד"ז י"ל גם בפסוק ואתם הדבקים בה' אליקים חיים כלכם היום, שמרומז בו ג"כ על האי יומא, כי זה היום יו"ט של ר"ה הוא יום הדביקות וכריתת ברית מחדש, דמשמעות כריתת ברית היינו שאין שום מחיצה ומסך המבדיל בין יהודי לאביו שבשמים, וכמו שאחז"ל (סנהדרין טו) במתניתא תנא הנצמדים לבעל וכו' כצמיד ע"י אשה, ואתם הדבקים בה"א דבוקים ממש, ופירש"י דבוק משמע מחובר טפי מצמיד, כי צמידין אינן מחוברין ונמשכין וזין אילך ואילך, וענין הכרית שבין קוב"ה וישראל שיהיו דבוקים בו ממש.

וכדאיתא בספ"ה שתכלית התורה והמצוות הם עצות איך שיהודי יגיע לבו תדבק, וכדרך שכתב הרמב"ן (דברים יא) במשמעות הדביקות וז"ל ויתכן שתכלול הדביקה לומר שיהיה זוכר ה' ואהבתו תמיד, לא יתפריד מחשבתך ממנו כלכתך בדרך בשכבך וקומך עד שיהיו דבריו עם בני אדם כפיו ובלשונו ולבו איננו עמהם אבל הוא לפני ה', ויתכן באנשי המעלה הזאת שיהיה נפשו צרורה בצרור החיים כי הם עצמם מעון לשכינה וכו', והוא כדברי הרמב"ם (פ"י התשובה ה"ג) וז"ל וכיצד היא האהבה הראוי' שיהאב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנוי' מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין כשהוא אוכל ושותה, יותר מזה תהי' אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד, והוא ששלמה אומר דרך משל, כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה, ע"כ. וזהו כרית הדביקות שבין ישראל להקב"ה.

והנה למדרגה הזאת הגיעו עם ישראל במעמד הנשגב בקב"ה שפרחה נשמתם מכלות הנפש מאהבה ודביקות בה', והוא גופא ענין כריתת הכרית ברי' עם התחדשות כל הבריאה, וכמרומז בענין שופר כמ"ש רבינו סעדי' גאון באחד הטעמים של תקיעת שופר וז"ל, להזכירנו מעמד הר סיני שנאמר בו וקול שופר וגו' שנקבל על עצמנו את הברית שקיבלו בהר סיני שבאו כולם בברית יחד, עכ"ל, ומה"ט אנו אומרים בשמ"ע בשופרות אתה נגלית וכו' כל הענין באריכות, כי גם ברי' יש כחי' זו, וכי' הענינים הנו' הן ענין יום הדין והן ענין כריתת הברית בין קוב"ה וישראל היינו הן כדברים הקשורים בענין התחדשות הבריאה לשנה החדשה.

יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט, א). כי עיקר השופר הוא זכירת יום מתן תורה דכתיב (ויקרא י) יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב. פרשנו במקום אחר כי בני ישראל זכו להוציא מכת אל הפועל זה היום של קבלת התורה. וזה היום אינו יכול להתגלות תמיד ובראש השנה שמתחדש הכריאה מכל שכן שמתחדש כוחן של בני ישראל. יום מתן תורה מאחר שאמר חז"ל תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית אם יקבלו בני ישראל התורה כו'. אם כן בזה היום מתחדש יום מתן תורה ועל ידי קול שופר יכולין להתרבה ביום הזה. ועל ידי שבני ישראל יודעין ומבררין זה כי כל העולם נברא רק בשביל התורה ומבקשים כותבנו בספר החיים שהוא להתרבה בתורה שנקראת עץ החיים". ובכך זה נזכר יום מתן תורה בשמים ומתחדש בחירת הקב"ה בבני ישראל. כמו שכתוב¹² שיעלה זכרוניכם לפני ובמה בשופר בנ"ל.

10

רק ענין ר"ה הוא להמליך את הבורא ית' עלינו, ולהכיר גדולתו וקדושתו ומעלת קדושת התורה והמצוות ומעלת ישראל, וע"ז תקנו רז"ל מלכיות, זכרונות, שופרות. מלכיות כדי להכיר גדולת השי"ת שהוא מלך גדול על כל הארץ. זכרונות כדי להכיר מעלת בני"א בכלל ומעלת ישראל בפרט שהם נזכרים לפניו, וכמש"כ: "ויזכור להם בריתו" ותהילים קו מה, וע"ז יתעורר לתשובה מאהבה. אך צריך עוד להכיר גדולת התורה, ע"כ נתנו שופרות שמסופר בהם ענין מתן תורה, "אתה נגלית בענן כבודך ... על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצוות וכו'", שמזה נכיר רוממות התורה והמצוות שבידינו שראוי שנדקדק בהן עד מאד.

אלוהים הבורא

אלוהים הבורא

11

א"כ מראש צורים חוצב טבע עם קדוש להרכות בעבודה ותיקון המעשים על ידי רוב טובה. אמנם כל זה הוא מצד עצם הנפש שהן טהורות וספיר גורמת, אבל העסקים הגופניים משביתים טהרה הנשמה, ויכול להתקלקל מרב טובה, ולפעמים ח"ו יגבר הקטרוג עד שאפילו ההשפעה הממוצעת ג"כ תהפך לרועץ, ועפ"ז אפשר¹³ שישמש ח"ו מדת הדין קשה. מה עשה הקב"ה, ציונו לתקוע בשופר, וטבע השופר הוא לעורר את הנפש מתדרמיתה ותתגבר בכחה, שאז אם היא טובה תתאזר לכסף את הטוב ולהדבק בעבודה באהבת ד' ויראתו, ולנפש רעה תוסיף רעה, כי יחיד לקראת נקימה וכל מדה רעה שכעמקי נפשו, ע"כ היו משתמשים האומות ג"כ בקול שופר בעת מלחמה לעורר רוח השנאה והנקמה כעם וכש"כ (ויקרא ד, יט) "קול שופר שמעת נפשי תרועת מלחמה".

והנה כאשר מתגלה ע"י קול השופר עומק טבע הנפש להיטיב נסו הצללים, יוכל האדם לקבל על עצמו בנקל כל המדות הטובות והמעשים טובים, ושיהיה מוסיף על ריבוי השפע רב עבודה ודרך נכונה, א"כ אין לו כמה לקטרג, כי על העבר כאמת מועילה התשובה השלמה, אלא שעל ידי התומרות שגברה על הנפש מצד העונות אפשר ח"ו שתהיה הטובה ללא טובה, אבל על ידי תקיעת השופר מתראה אור הנפש הפנימית שאדרכא ע"י רוב טובה יוסיף שלמות.

אלוהים הבורא

13

שופר מתן תורה

קולות אלהיים נמשכים אלינו ממעמד הר סיני וממתן תורה¹⁴. "קול השופר הולך וחזק מאד"¹⁵. קול שופר ששמענו אז. הולך ומשך עד עתה ולכל הדורות. "קול גדול ולא יסד"¹⁶. את הקול המקורי והיסודי הזה אנו מתיררים לתוכנו, ומגלים אותו במעשים ואמירות. מתוך שמיעת הקול הזה יש ערך לכל מעשינו ודיבורינו, "ברזת בראשית חרדו מן, בהגלותו מלכנו על הר סיני, ללמד לעמך תורה ומצוות, ותשמיעם את הדר קולך"¹⁷ - וכן עתה בראש השנה אנו מתכוונים לשמוע קולות השופר ולהחזיר אותם לתוכנו.

אלוהים הבורא

14

ראש השנה הוא, אס"ך, יום שבו אנו מקבלים על עצמנו את מלכות ד' כמלאו משמעותה ומבטלים באופן מוחלט את חיינו כלפי המפעל האלהי. ערכם של חיינו ומעשינו נמדד רק לפי שייכותם והתאמתם למפעל האלהי, כפי שאנו מבקשים בתפלתנו כימים אלה: "זכרונו לחיים מלך חפץ בחיים, וכתבנו בספר החיים למענך אלהים חיים". זהו ענין הדין בראש השנה - בחינת התקדמות הופעת מלכות ד' בעולם. לכן קיימת בראש השנה, יחד עם אימת הדין, גם שמחה גדולה על התקדמות המפעל האלהי הממשך ופועל ללא הפסקה, תוך ודרך כל הסיבוכים והעיכובים. בראשית של שנת שמטה שלח בשבת מוסיפים אנו להתענג על ד', הפועל ומקדם את העולם גם כלי צורך כפעולותינו. מתוך מרגנה זו יתעורר החיים הישראליים מכשלתם ומחסורנותיהם, וישוּבו לתפקידם האמיתי - להופיע בפועל את מלכות ד'.

15

עצם העבודה שאיננו עוסקים בראש השנה בעניינינו הפרטיים אלא בכבוד המלכות, היא זו שתגרום לנו לזכות בדין, כי אז נפתן לא לפי מעשינו אלא לפי שייכותנו ל"איבטוס האלהי". בראש השנה נבחנו במבחן המלכות, איך היא מתקדמת בעולם, איך היא תופיע באופן היותר מלא עד למצב השלם שלה - "מלך ד' לעולם אלהיך ציון לרר ודר הללויה".

מתוך שמיעת קול השופר, נעלה אל "זכרון התרועה" - תרועת המלך שבנו, ונתקדם אל שמיעת השופר של הגאולה השלמה. ומתוך כל המהלך הזה נקרא אל העולם כולו: "שאו שעים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. מי הוא זה מלך הכבוד, ד' צבאות הוא מלך הכבוד טלה".

אלוהים הבורא

הנה בשעת קבלת התורה, שהחזיר הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלה, וע"ז ג, ב, ג גלוי וידוע לפניו שמיאונם כתורה הוא מצד עצם נפשתיים שהן הפוכות מרצונו השלם כ"ה, וכ"מ שתתעורר עצם נקודת נפשותם כן יגדל הריחוק וההפך, אבל אצל ישראל רק מצד הריחוק המקרי יתכן להיות איזה ריחוק ומסך מבדיל בינינו לבין אלהינו, אבל בעצם הנפש קרובה לאור ד' ומתענגת על זיו כבודו כ"ה, ע"כ נגלה עליהם בקול שופר חזק מאד, ונתגלתה נקודת נפשם וקבלו החורה כולם באהבה גמורה. והנה קבלת עול מלכותו ית' היא שיהיה רצונו משועבד לרצון קונו כ"ה, ולא יעלה על דעתו רצון הפוך מרצונו, כמו שעבד המלך הנאמן לא יחשוב מחשבות נגד עצת מלכו ואדונו, וכשיהיה האדם בזה המצב יוכל לקבל כל טובות וברכות שבעולם וייעילו לו להיטיבו באחריותו. אמנם א"א שיהיה זה נגלה מצד חושך הגוף, רק על ידי השופר הצלילים נסים ואור האמת מתגלה, א"כ במה יקובל עלינו עול מלכותו, וכמה יבא זכרונו לפני לטובה, רק על ידי השופר.

א"כ זמן תקיעת שופר היא עת חפץ להשריש בלכבו הסכם חזק על קיום התורה והמצוה לכל השנה, דבר זה יסייע שגם כל ימות השנה הקדושה הפנימית מתחזקת עד שאין צורך לשום יסורין ח"ו, ולמדנו זה מדברי רז"ל (רי"ה סו, ג) "כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה, מ"ט דלא איערבב שטן", כי כיון שלא הזריח עומק טהרת הנפש בראש השנה יצורך ח"ו לביטושין ויסורין להזריח אור הנפש על מחשכי החומר, ומכלל דבריהם נשמע שעל ידי תקיעת שופר וההכנה לכל השנה בעת התקיעה יסורו כל המקטרגים, ו"אין שטן ואין פגע רע" ומלא ה, יח, רק טוב וזן וכבוד יתן ד' להולכים בתמים. (עפ"י תהלים פד, יט).

אלוהים הבורא

16

התימה

תרועת שופר הפילה את חומות ירחו. תרועת השופר נועדה להפיל את חומות לבנו. חומות האדישות וההרגל מנוגות את האור מחודר פנימה, ותפקידה של התרועה לזעזע ולעורר אותו. וכאשר נופלות החומות לקולה של התרועה, מגלים לפתע שלא רק עירעור רעות הרוח יש בתרועה - אלא גם ריעות ואהבה בין הבורא לבוראיו. באהבתו הנכחית לבוראיו, אין אמנם כל שינוי, ואין לה צורך בקולות השופר - אבל הברואים, הם הזקוקים לקולות התרועה, המעוררים בליבם וזכרונות אהבת איתנו מיני קדם, והם המתעוררים לידבק במסירות נפש של יצחק הנאזר בגבורה; גבורה שבזכותה ניצבים בניו אחריו למגולות ההר כשיני. ומי שמעו בסיני, תרועה הבוקעת מקרט האחת של האייל - משתוקקים היים לשמיעת תרועת הגאולה הבוקעת מקרט השנית של האייל, האזו עדיין בקרנו בסבך תלאות הגלות (בר"ר נו, יז). משתוקקים, כיון שריעות אמיתית, מתבטאת בשאיפה מתמדת לקרבתו של הרע, לשנות תמיד באהבתו, ולחוש שאין טעם כנועמו. הגברת ציפיה זו לתקיעות של מקדש בתפארתו, ועל משיח בחדרו - תעורר וודאי לתקוף המעשים ולתשובה שלימה. שכן בריבוי האור בשמחה - מסתלק החושך מאליו; שהרי אין לו מציאות אמיתית, והיטי קסתר אור בלבד, מאחורי חומות הלכ. וכשיקרבה אור מלכותו בליבנו פנימה - יבקע ויצפיע אורו גם חוצה, ויאיר את מעשי ידינו. וכן, ועלה זכרונו לטובה לפניו, לשמיעת קולו של השופר הגדול, החולק חוקו, ולגילוי כבוד מלכותו עלינו מחדה, אמן:

אלוהים הבורא